

Komisija Evropskih skupnosti
(Za: generalnega sekretarja)
Rue de la Loi 200
B-1049 Bruselj
BELGIJA

Ljubljana, 8.1.2013

**PRITOŽBA
PRI KOMISIJI EVROPSKIH SKUPNOSTI
ZARADI NEIZPOLNJEVANJA PRAVA SKUPNOSTI**

**KRŠENJE DIREKTIVE O PTICAH (Direktiva št. 79/409/EGS) IN DIREKTIVE O HABITATIH
(Direktiva št. 92/43/EGS)**

Pritožnik:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS-BirdLife Slovenia)
Tržaška cesta 2
SI-1000 Ljubljana
Kontaktna oseba: Katarina Denac, varstvena ornitologinja
Telefon: 00386 1 426 58 75
Mobitel: 00386 41 316 740
Elektronski naslov: katarina.denac@dopps.si

Država članica, ki ji pritožnik očita neizpolnjevanje prava Skupnosti:
Republika Slovenija

Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije
Tržaška cesta 2
SI – 1000 Ljubljana
Slovenija
T +386 1 426 58 75
F +386 1 425 11 81
dopps@dopps.si
www.ptice.si

ID za DDV: SI68956029
TRR: SI56 0201 8001 8257 011

POVZETEK PRITOŽBE

Leta 2004 je Republika Slovenija za zlatovranko *Coracias garrulus*, vrsto s Priloge I Direktive o pticah, določila posebno območje varstva (SPA) Slovenske gorice-doli. Z dopuščanjem in celo finančnim spodbujanjem škodljivih kmetijskih posegov na SPA Slovenske gorice-doli ter neizvajanjem varstvenih ukrepov za zlatovranko je Republika Slovenija dopustila, da je vrsta na tem območju Natura 2000 in s tem tudi v Sloveniji izumrla. S tem je kršila določbe Direktive o pticah (člen 3, člen 4(4)) in Direktive o habitatih (člen 6(2)). V novem nacionalnem predlogu območij Natura 2000, ki je bil javnosti predstavljen 29.10.2012, je Zavod RS za varstvo narave izbrisal SPA Slovenske gorice-doli in to utemeljil z neresničnimi argumenti.

ABSTRACT OF COMPLAINT

In 2004, the Republic of Slovenia designated Natura 2000 site (SPA) Slovenske gorice-doli for Roller *Coracias garrulus*, species from Annex I of the Bird Directive. Since then, the Republic of Slovenia has allowed Roller to go extinct both on SPA Slovenske gorice-doli and nationally. It has done this by allowing and even financially stimulating detrimental agricultural practices, and by not carrying out the foreseen conservation measures. By doing so, the Republic of Slovenia has violated the provisions of the Bird Directive (art. 3, art. 4(4)) and of the Habitat Directive (art. 6(2)). In the latest national proposal of Natura 2000 sites, that was presented to public on 29 Oct 2012, the Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation has deleted SPA Slovenske gorice-doli from Natura 2000 sites and stated untrue arguments to support it.

PРАВNA PODLAGA ZA VARSTVO ZLATOVTRANKE *Coracias garrulus* IN OPREDELITEV NATURA 2000 OBMOČJA V SLOVENIJI

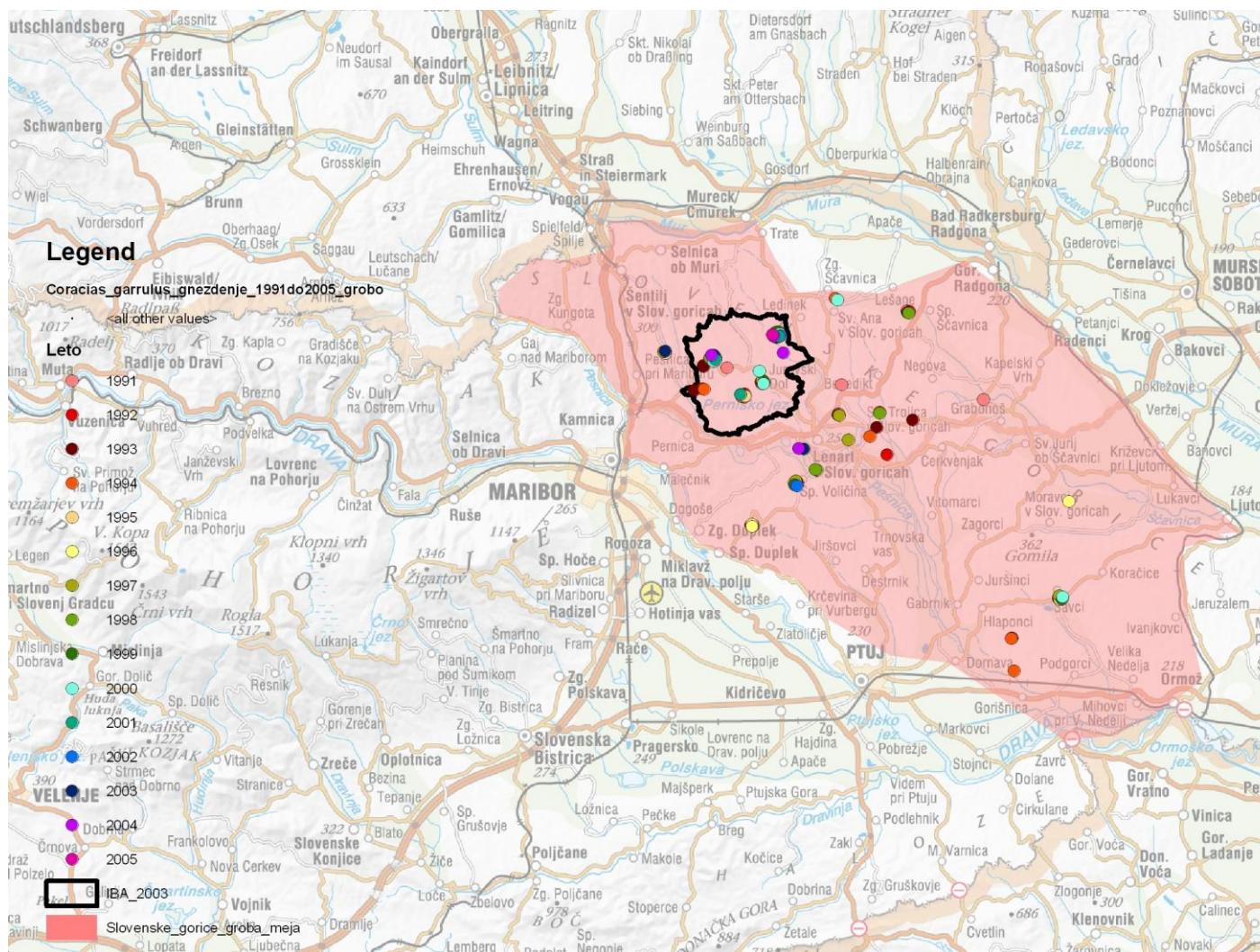
Zlatovranka je vrsta z Dodatka I Direktive o pticah. Države članice Evropske unije so zato zanj dolžne opredeliti posebna območja varstva (SPA), kjer se zagotavlja njeno ugodno varstveno stanje. Po IUCN ima status vrste blizu ogroženosti (NT, near-threatened), saj je njena evropska populacija, vključno s Turčijo in evropskim delom Rusije, upadla za več kot 30% v 15 letih. Če se bo ugotovilo, da njene populacije upadajo tudi v osrednji Aziji, od koder zaenkrat ni podatkov, bo na seznamu IUCN uvrščena med ranljive vrste (VU) (BirdLife International 2013).

V času vstopa Republike Slovenije v EU (2004) je zlatovranka gnezdila le še v Slovenskih goricah na SV države (slika 1), zato je bilo tam zanj oblikovano in razglašeno posebno območje varstva (SPA) Slovenske gorice-doli (Ur. L. RS št. 49/2004). Območje je temeljilo na mednarodno pomembnem območju za ptice (IBA) Doli Slovenskih goric, ki je bilo opredeljeno v Božič (2003) in zarisano zelo konzervativno, tako da je vsebovalo le strogo jedro populacije zlatovranke, ki je v obdobju 1993-2002 štelo 3-7 parov (Božič 2003) oz. najmanj 2-9 parov (Borut Štumberger in Franc Bračko *osebno*, stumberger@siol.net; Priloga 1). Gnezdeči pari so bili znani tudi izven tega jedra: (1) bližnji pari, do 7km oddaljeni od meje IBA - Jareninski dol, Lormanje, Voličina, Sp. Porčič, Šetarova, Sp. Žerjavci, Obrat pri Benediktu, Verjane, Sv. Trojica in (2) bolj oddaljeni pari (nad 7 km) - Osek, Korena, Savci, Spodnja in Zgornja Ščavnica, Sp. Ivanjci, dolina Turje, Brezovci in Tibolci) (slika 1). Populacija zlatovranke v celotnih Slovenskih goricah v obdobju 1993-2002 je štela 3-18 parov. Meji IBA 2003 Doli Slovenskih goric in SPA 2004 Slovenske gorice-doli sta skoraj identični, saj se malenkostno razlikujeta le na jugu (slika 2).

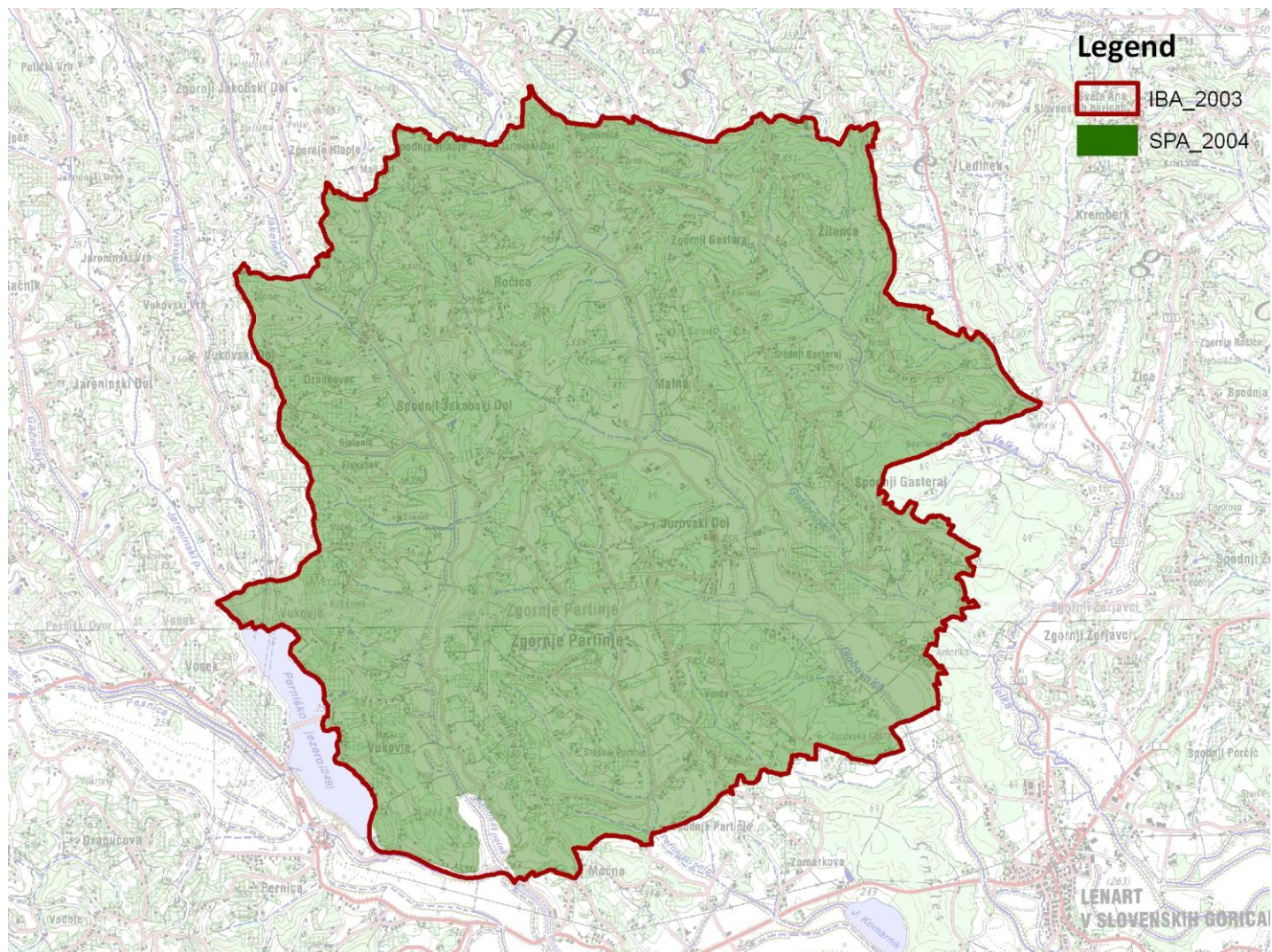
Del Slovenskih goric je bil že v prvem evropskem inventarju IBA (Grimmett & Jones 1989) opredeljen za zlatovranko (v okviru območja »Severovzhodna Slovenija«).

Varstveni ukrepi za zlatovranko so bili vključeni v Operativni program – program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013 (dalje OPAN), ki je bil sprejet na seji Vlade RS dne 11.10.2007 (celotno besedilo OPAN je prosto dostopno na http://www.mko.gov.si/si/delovna_podrocja/narava/operativni_program_program_upravljanja_obmocij_natura_2000_za_obdobje_2007_2013/, dne 1.1.2013). Ministrstvo za okolje, prostor in energijo je s pomočjo Zavoda RS za varstvo narave (ZRSVN) leta 2004 izdalo zbirko o Dolih Slovenskih goric z zlatovranko kot simbolom ohranjene mozaične kmetijske krajine (Priloga 2, prosto dostopna tudi na http://www.natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Knjiznjica/Publikacije/natura2000_slovenske_gorice.pdf, dne 1.1.2013).

Tudi v reviziji IBA, ki smo jo leta 2011 opravili na Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (dalje DOPPS-BirdLife Slovenia) (Denac *et al.* 2011), je bil IBA Doli Slovenskih goric ponovno potrjen, in sicer na podlagi dejstva, da je kriterij C6 izpolnjeval v času opredelitve IBA 2003 (Božič 2003). DOPPS-BirdLife Slovenija je v reviziji IBA predlagal, da se Doli Slovenskih goric ponovno potrdijo tudi kot SPA in je to svoje stališče predstavil tudi na sestankih s predstavniki Ministrstva za kmetijstvo in okolje ter ZRSVN januarja 2012.

Slika 1: Lokacije gnezdišč zlatovranke v Slovenskih gorica v obdobju 1991-2005 (leta 2005 je vrsta zadnjič gnezdila). IBA Doli Slovenskih gorica je omejen s črno črto, grobo mejo celih Slovenskih gorica pa predstavlja svetlo rdeči poligon. Različne barve pik se nanašajo na različna leta (za barve glej legendo), posamezna pika predstavlja 1-4 pare. Vir: Monitoring zlatovranke v letih 1991 – 2005 (Štumberger & Bračko *neobjavljeno*).

Slika 2: Primerjava meja IBA 2003 Doli Slovenskih gorica (rdeča črta) in SPA 2004 Slovenske gorice-doli (zelen poligon).

VARSTVENI UKREPI ZA ZLATOVHRANKO NA SPA SLOVENSKE GORICE-DOLI

V OPAN je bil zapisan varstveni cilj, da bo do leta 2013 na SPA Slovenske gorice-doli gnezdilo vsaj 5 parov zlatovrank. Ta cilj naj bi bil dosežen z naslednjimi varstvenimi ukrepi: (1) spodbujanjem ekološkega kmetijstva na SPA, (2) namestitvijo najmanj 10 novih gnezdnih v notranji coni zlatovranke in ustvarjanjem primernih lovnih mest v bližini, (3) ohranjanjem mozaične kulturne krajine (spodbujanje kolobarja, ohranjanje travnikov, vzdrževanje ali vzpostavljanje mejic, posamičnih grmov ali dreves) in (4) povečanjem obsega visokodebelnih sadovnjakov (preko ukrepov kmetijsko-okoljskega programa - KOP; do l. 2010 na 100 ha in do l. 2013 na 200 ha travniških površin).

Za zlatovranko potencialno primerni ukrepi KOP so po našem mnenju naslednji: EK – ekološko kmetovanje, ETA – ohranjanje ekstenzivnega travinja, TSA – travniški sadovnjaki, HAB – ohranjanje posebnih traviščnih habitatov, STE – ohranjanje steljnikov, MET – ohranjanje traviščnih habitatov metuljev, S35 – košnja strmih travnikov z nagibom 35-50% in S50 – košnja strmih travnikov z nagibom nad 50%.

V nadaljevanju je predstavljena realizacija posameznih varstvenih ukrepov za zlatovranko, ki so bil predvideni v OPAN. Analiza ukrepov KOP je bila narejena na osnovi podatkov za obdobje 2007-2011, ki jih je DOPPS-BirdLife Slovenia prejel od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano kot informacijo javnega značaja avgusta 2011 (MKGP 2011).

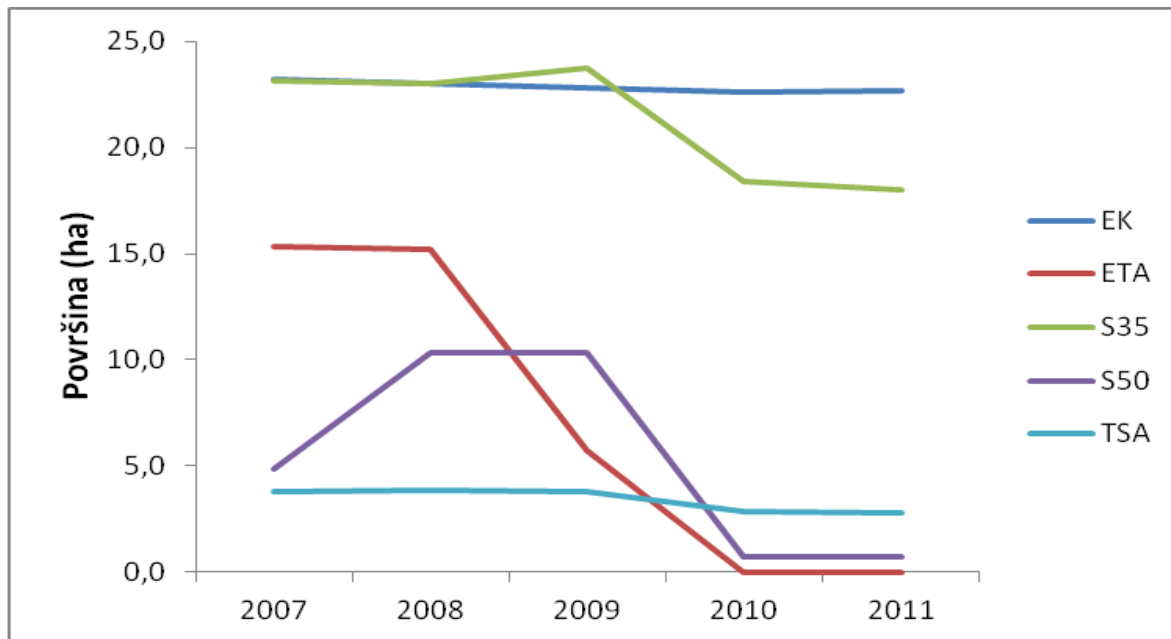
Ukrepi KOP

Površine pod potencialno primernimi ukrepi KOP na IBA Doli Slovenskih goric so v obdobju 2007-2011 **konstantno upadale, nekateri ukrepi pa na območju sploh niso bili zastopani** (npr. HAB, STE, MET) (tabela 1). Nazadovale so tudi površine z ekološkim kmetijstvom in travniškimi sadovnjaki, ki so posebej omenjene med ukrepi za zlatovranko (tabela 1).

IBA Doli Slovenskih Goric je velik 4975.7 ha, od tega je bilo povprečno le 60.2 ha (**1.2% površine celega IBA**) v obdobju 2007-2011 pokritega z za zlatovranko potencialno primernimi ukrepi KOP (slika 3, tabela 1), kar je odločno premalo, da bi lahko ti ukrepi pozitivno prispevali k ponovni naselitvi in varstvu vrste na IBA.

Tabela 1: Površine pod nekaterimi ukrepi KOP (ha) na IBA Doli Slovenskih goric v letih 2007-2011 (MKGP 2011). Pomen kratic: EK – ekološko kmetovanje, ETA – ohranjanje ekstenzivnega travinja, TSA – travniški sadovnjaki, S35 – košnja strmih travnikov z nagibom 35-50% in S50 – košnja strmih travnikov z nagibom nad 50%. Opomba: površin pod nekaterimi potencialno primernimi ukrepi (HAB, STE, MET) na območju v obdobju 2007-2011 sploh ni bilo.

Ukrep	2007	2008	2009	2010	2011
EK	23,2	23,0	22,8	22,6	22,7
ETA	15,4	15,2	5,7	0,0	0,0
S35	23,2	23,0	23,7	18,4	18,0
S50	4,9	10,4	10,4	0,7	0,7
TSA	3,8	3,9	3,8	2,9	2,8
SKUPAJ	70,4	75,5	66,3	44,6	44,2

Slika 3: Površine pod nekaterimi ukrepi KOP (ha) na IBA Doli Slovenskih goric v letih 2007-2011 (MKGP 2011). Za razlage kratic glej glavo tabele 1.

Ohranjanje mozaične kulturne krajine

Zlatovranka potrebuje za gnezdenje mozaično kmetijsko krajino s travniki, pašniki, gozdiči, drevesnimi mejicami, neobdelanimi njivskimi površinami, njivami z nizkimi kulturami (buče, krompir), visokodebelnimi sadovnjaki in makadamskimi potmi. Na sosednjem avstrijskem Štajerskem je nekoč gneznila zlasti v gozdičkih ob potokih in ostankih poplavnih gozdov, kjer je uporabljala stara dupla zelene žolne in pivke, iztesana v vrbe, velike jesene, hraste, bukve, breze in divje češnje. Večina avstrijske populacije sedaj gnezdi v gnezdilnicah (Sackl *et al.* 2004). Zgodaj spomladi se zlatovranke hranijo pretežno na neobdelanih njivah ali na njivah z nizkimi kulturami, od sredine junija dalje pa na sveže košenih travnikih in ekstenzivnih travnikih (to sovпада s povečanim številom kobilic v poznem poletju). Če plen pozno poleti na travnikih ali njivah zaradi višine vegetacije ni dostopen, se hranijo na košenih bankinah cest, ledini in netlakovanih poteh (Sackl *et al.* 2004, Sackl & Tiefenbach *v pripravi*).

Glavni razlog za lokalna izumrtja in splošno nazadovanje številčnosti zlatovranke v Evropi je intenzivno kmetijstvo (Avilés & Parejo 2004, Kovacs *et al.* 2008, Lütsepp *et al.* 2011).

GERK je grafična enota rabe zemljišča kmetijskega gospodarstva. GERK-i predstavljajo dejansko rabo kmetijskih površin in pokrivajo večino negozdnih, nepozidanih in neskalovitih površin v Sloveniji. Podatki o GERK za leto 2012 so prosto dostopni na <http://rkg.gov.si/GERK/> (dne 2.1.2013), za obdobje 2007-2011 pa jih je DOPPS-BirdLife Slovenia pridobil avgusta 2011 od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano kot informacijo javnega značaja (MKGP 2011). Kolikor nam je znano, podatki za obdobje 2004-2006 niso bili vodeni v obliki GERK, zato jih pri analizi nismo mogli upoštevati.

Podatki GERK kažejo, da se je površina njiv na IBA Doli Slovenskih goric v obdobju 2007-2012 povečala za 76ha, površini trajnih travnikov in ekstenzivnih sadovnjakov pa sta sprva upadli in se povečali šele v zadnjem letu oz. dveh (tabela 2). Skupna površina ekstenzivnih sadovnjakov je po teh podatkih znašala malo nad 50ha, kar je zgolj polovica cilja OPAN za

2010 oz. četrtna cilja za 2013. Površina njiv se je povečala zlasti na račun gojenja koruze, kar je posledica izrazite preusmeritve območja v govedorejo. Poudariti je treba, da so v kodi rabe tal 1300 – trajni travniki zajeti tako intenzivno kot ekstenzivno gojeni travniki, ki pa se bistveno razlikujejo v ponudbi hrane za zlatovranko (na slednjih je hrane več, medtem ko so prvi zelo osiromašeni). Žal zajem rabe tal med tem dvema kategorijama ne ločuje.

Tabela 2: Površine (ha) pod posameznimi rabami tal na GERK na IBA Doli Slovenskih goric v obdobju 2007-2012. Vir: MKGP 2011.

Koda rabe tal	Raba tal	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1100	njiva ali vrt	1168,9	1187,1	1201,9	1200,4	1204,0	1245,2
1180	trajne rastline na njivskih površinah	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
1190	rastlinjak	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2
1211	vinograd	105,3	102,6	102,9	97,6	93,3	101,2
1221	intenzivni sadovnjak	17,9	18,0	17,1	14,5	10,7	7,5
1222	ekstenzivni sadovnjak	52,1	53,4	52,8	51,0	50,6	53,1
1240	ostali trajni nasadi	2,2	2,3	2,5	2,3	2,2	2,7
1300	trajni travnik	1619,0	1577,7	1570,1	1516,3	1529,3	1592,7
1600	neobdelano kmetijsko zemljišče	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1
1800	kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem	0,0	1,3	0,9	0,9	0,9	0,1

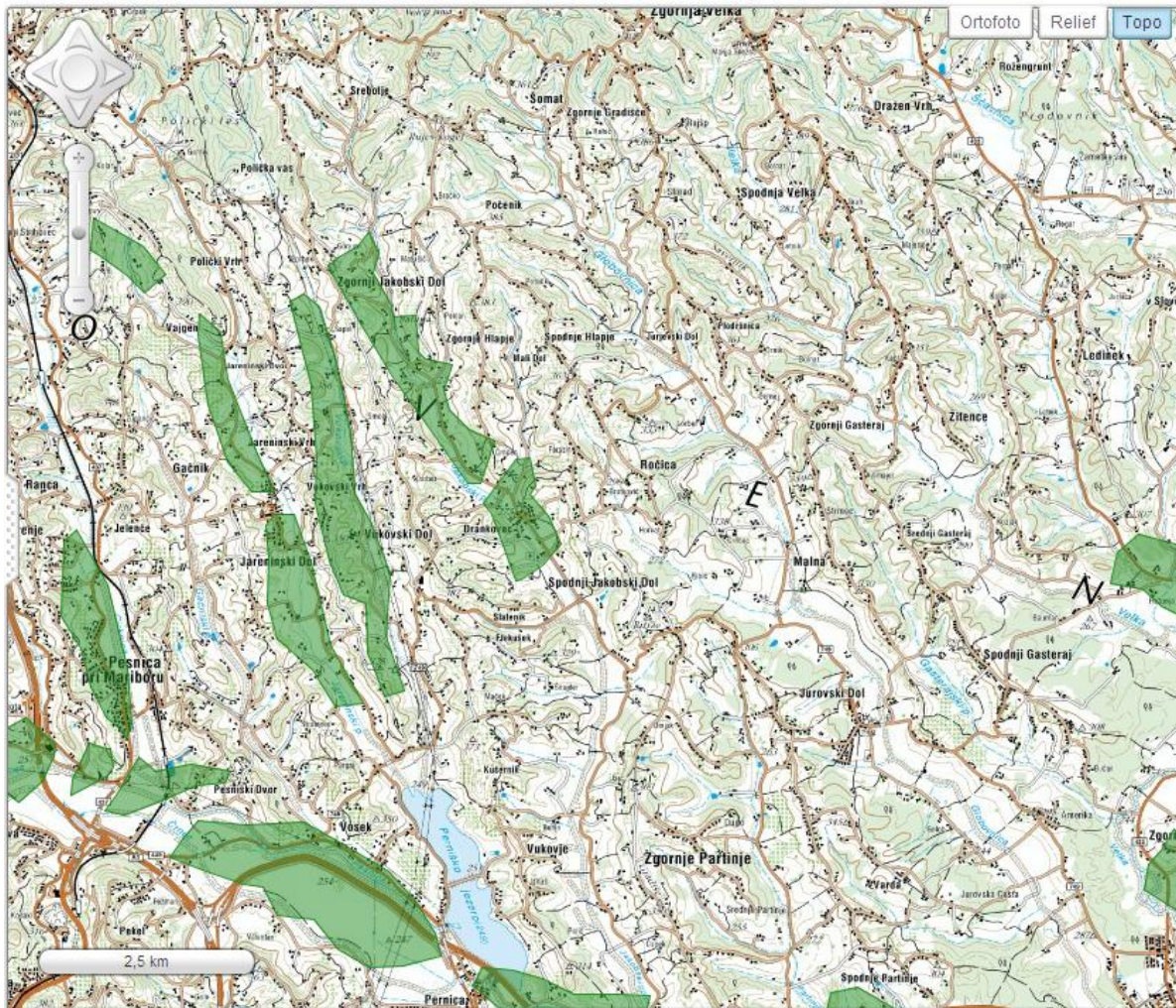
Tudi v Slovenskih goricah so zlatovranke gnezdile v dolinah potokov (npr. Jakobski potok, Globovnica, Velka, Ščavnica, Pesnica), ki pa so bile uničene s komasacijami, melioracijami in premenami travnikov v (zlasti koruzne) njive. **Za nobenega od teh posegov ni bila narejena ustrezna presoja vplivov**, v kateri bi se pretehtalo, ali je poseg zaradi vpliva na zlatovranko in ostale kvalifikacijske vrste območja (bela štorclja, rjavi srakoper in pogorelček) sploh dopusten. Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Ur. l. RS št. 130/2004 in njegove spremembe; http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r09/predpis_PRAV5539.html, dne 2.1.2013) v Prilogi 2 sicer predvideva za »poglabljanje obstoječih oziroma gradnjo novih melioracijskih jarkov in jarkov za odvodnjavanje« in »krčenje, odstranjevanje oziroma požiganje grmovja, mejic, posameznih dreves ali manjših skupin dreves« tudi presojo za zlatovranko. Šele od leta 2010 pa so presoje postale obvezne tudi za »komasacije, posledica katerih so agromelioracije ali sprememba kmetijske rabe iz travniške v njivsko ali trajne nasade« (Ur. l. RS št. 38/2010). Poleg tega, da se presoje v praksi ne izvajajo, je omenjeni pravilnik sporen tudi v tem, da taksativno našteva posege, ki naj bi se jih presojalo, ter vrste in habitatne tipe na Natura 2000 območjih, za katere naj bi se presoje izvajalo. Sporne so tudi na pamet določene razdalje neposrednega in daljinskega vpliva v tem pravilniku. Po našem mnenju je Pravilnik v nasprotju z Direktivo o habitatih, ki v členu 6(3) zahteva, da se presoje izvajajo za vse posege, ki bi lahko sami ali v povezavi z drugimi posegi imeli vpliv na območje (torej na kvalifikacijske vrste oz. habitatne tipe). Med posegi, ki vsekakor imajo negativen vpliv na številne

kvalifikacijske vrste ptic in njihove habitate, tako na primer ni premene travnika v njivo. Primer: če želi kmet na Natura 2000 območju preorati svoj travnik s kvalifikacijskim Natura 2000 habitatnim tipom 6410 (*Molinion caeruleae*), ki je naveden v Prilogi 1 Direktive o habitatih, ima pri tem povsem proste roke, saj presoja vpliva posega po slovenski zakonodaji ni predvidena. Na ta način so se na marsikaterem Natura 2000 območju občutno zmanjšale površine, določene za Natura 2000 habitatne tipe in nekatere vrste s Priloge 2 Direktive o habitatih ter vrste iz členov 4(1) in 4(2) Direktive o pticah, ki so vezane na te habitate (npr. Trčak *et al.* 2010, Zakšek *et al.* 2012, Božič 2005 & 2011).

Melioracije (izsuševanje) in komasacije (zložbe parcel) so namenjene kasnejši intenzifikaciji kmetijskih površin – bodisi premeni travnikov v njive bodisi intenzifikaciji travnikov (večkratno gnojenje in košnja, zgodnja prva košnja, dosejevanje travnih mešanic). Biodiverzitetata in številčnost velikih žuželk, ki so glavna hrana zlatovranke (Avilés & Parejo 2002, Bohuš 2002, Tiefenbach 2009, Sackl & Tiefenbach *v pripravi*), sta nižji na intenzivnih travnikih. To je posledica manjše pestrosti gostiteljskih rastlin za žuželke in značilnosti take travne ruše - zaradi gnojenja, košnje in dosejevanja trav je gostejša, zato so tla hladna, ne premorejo zaplat golih tal in so neprimerna za odlaganje žuželčjih jajčec (Wakeham-Dawson & Smith 2000, Newton 2004, Atkinson *et al.* 2005). S komasacijo se odstrani pasove drevja, grmovja in trave med posameznimi parcelami, s čimer se dobi večje površine s homogeno rabo, kar negativno vpliva na biodiverzitetu in številčnost velikih žuželk. Nekošeni pasovi trave na travnikih ali pobočjih imajo izjemno pozitiven vpliv na populacije velikih žuželk, saj zanje delujejo kot refugiji v času košnje na sosednjih površinah. Hkrati predstavljajo tudi vir za ponovno kolonizacijo košenih travnikov. Nekošeni pasovi so še posebej učinkoviti, če ležijo na prisojnih legah in ob drevesnih mejicah (Sierro & Arlettaz 2009, Wirtitsch *et al.* 2011, Humbert *et al.* 2012). Tudi same drevesno-grmovne mejice so pomemben razmnoževalni habitat nekaterih kobilic, ki jih pleni zlatovranka (Baur *et al.* 2006).

Nekaj melioracij v Slovenskih goricah je prikazanih na sliki 4 - podatke smo dobili na spletnem portalu Geopedia (http://www.geopedia.si/#T105_x499072_y112072_s9_b4, dne 14.12.2012), iz katerega pa ni razvidno, za katero obdobje zajema podatkov gre (razen, da gre za stanje v maju 2007). Treba je poudariti, da na sliki niso predstavljene vse melioracije, opravljene od začetka 21. stol. v Slovenskih goricah. Ena izmed njih je v aprilu in maju 2005 uničila gnezdišče zadnjih dveh parov zlatovrank v dolini Velke (B. Štumberger *osebno*) - te na sliki ni!

Slika 4: Površine z izvedenimi melioracijami v Slovenskih goricah (http://www.geopedia.si/#T105_x499072_y112072_s9_b4, dne 14.12.2012) - razvidno je, da so bile meliorirane rečne doline (Jareninski dol, Vukovski dol, Jakobski dol), torej gnezditveni habitat zlatovranke. Leto izvedbe posamezne melioracije na spletnem portalu Geopedia ni navedeno, ravno tako tudi ne obdobje zajema podatkov. Poudariti je treba, da na sliki niso predstavljene vse melioracije, opravljene od začetka 21. stol. v Slovenskih goricah.

Omenjena melioracija v dolini Velke v letu 2005, ki je ni v uradnem sloju melioracij na Geopedii, je bila izvedena s pomočjo sredstev Evropske unije, in sicer v okviru Programa razvoja podeželja - PRP (slika 5). Ministrstvo za kmetijstvo in okolje smo dne 17.12.2012 zaprosili za dostop do informacij o izvedenih komasacijah in melioracijah v Sloveniji, vključno s podatki o letnici izvedbe in virih financiranja teh aktivnosti, vendar odgovora do dne 8.1.2013 še nismo prejeli. Zelo verjetno je bila tudi večina drugih melioracij in komasacij v Slovenskih goricah izvedena z državnimi sredstvi iz PRP in s finančnim prispevkom Evropske unije, Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Melioracije in komasacije namreč sodijo pod ukrep 125 iz 1. osi Programa razvoja podeželja 2007-2013 (npr. http://www.arskrp.gov.si/si/o_agenciji/javne_objave/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=1040, dne 4.1.2013).

Slika 5: Izvajanje melioracije v dolini Velke, april 2005, v ozadju je na obeh slikah viden transformator - gnezdišče zadnjega para zlatovranke v Sloveniji (foto: Borut Štumberger).

Eno leto pred melioracijo (30.5.2004) je bilo ugotovljeno tudi, da je nekdo reguliral potok in preoral del ekstenzivnih travnikov pri transformatorju, v katerem je gnezdila zlatovranka (B. Štumberger *osebno*). Zelo verjetno tudi za tadva posega niso bile opravljene ustrezne presoje.

Gnezdilnice

Edine gnezdilnic, ki so bile nameščene na SPA Slovenske gorice-doli, so namestili prostovoljci DOPPS-BirdLife Slovenia s finančno podporo fundacije EuroNatur in združenja L.E.I.V za ohranitev zlatovranke (slika 6). Med leti 1995 - 2005 je bilo nameščenih 48 lesenih (do leta 2000) in 22 heraklitnih (od leta 2000) gnezdilnic (iz mešanice betona in lesa, proizvajalec Schwegler) (B. Štumberger *osebno*). Republika Slovenija dodatnih gnezdilnic ali lovnih mest (preže) ni nameščala, čeprav je bilo to predvideno v OPAN.

Pri nameščanju gnezdilnic od leta 1991 naprej so prostovoljci oblikovali mrežo zaupnikov zlatovranke - kmetov in lastnikov zemljišč, ki so bdeli nad okolico gnezdišč in preprečevali morebitne človeške motnje. To mrežo sta oblikovala Franc Bračko in Borut Štumberger.

Ravno tako so bili prostovoljci tisti, ki so se z domačini in družbo Elektro Maribor d.d. dogovarjali za namestitev gnezdilnic ter informirali domačine o gnezdenju te redke in ogrožene vrste. Elektro Maribor so zaprosili tudi za ponovno odprtje gnezdilnih niš pod strehami transformatorjev, npr. tudi v dolini Velke, kjer so zlatovranke gnezdile dolga leta, luknje pa so bile med obnovo objekta zaprte (Priloga 3).

Ornitologi prostovoljci so od leta 1991 redno spremljali zlatovranke na območju Slovenskih goric v času gnezditve (konec aprila - konec julija) ter v pognezditvenem času (avgust). Spremljanje je bilo dobro koordinirano in temeljito, saj je pokrilo celotno območje njene razširjenosti in bilo opravljeno večkrat v sezoni. Delno je stroške monitoringa od leta 2004 dalje krilo Ministrstvo za okolje in prostor (sedaj Ministrstvo za kmetijstvo in okolje) v okviru sheme monitoringa SPA.

Slika 6: Prostovoljci nameščajo gnezdilnice za zlatovranko na IBA Doli Slovenskih goric. Gnezdilnica zdrži več desetletij, saj je iz heraklita - mešanice betona in lesa (proizvajalec Schwegler) (foto: Borut Štumberger).

Republika Slovenija ni za ohranitev in varstvo zlatovranke izvedla nobenega ukrepa, predvidenega v OPAN. Celo nasprotno, dopuščala in finančno spodbujala je škodljive kmetijske prakse, ki so vodile v izumrtje vrste. To je počela tudi s pomočjo finančnih sredstev Evropske unije.

IZUMRTJE ZLATOVHRANKE V SLOVENIJI

Slovenska in avstrijska populacija zlatovranke sta del iste metapopulacije (Sackl *et al.* 2004). Edini avstrijski IBA in SPA za zlatovranko (Südoststeirisches Hügelland, JV avstrijske Štajerske) meji na Goričko in je od SPA Slovenske gorice-doli oddaljen okoli 15km.

Zlatovranka je v Republiki Sloveniji zadnjič potrjeno gnezdila leta 2005, in sicer na SPA Slovenske gorice-doli v dolini Velke. Gnezdil je en par, opazovan pa je bil še dodaten par, katerega gnezdenje kasneje ni bilo potrjeno. Zelo verjeten vzrok za neuspelo gnezdenje drugega para so bile melioracije, ki so jih izvajali ravno v fazi zasedanja teritorija in oblikovanja socialnih povezav med pari (april in maj 2005). Zlatovranka lahko v ustreznih pogojih gnezdi polkolonijsko, tako da so pari med seboj oddaljeni le nekaj 10 do nekaj 100 m (Samwald & Štumberger v: Hagemeyer & Blair 1997, Butler v *pripravi*). Poleg tega je kooperativna gnezdilka, kar pomeni, da gnezdečemu paru pri hranjenju mladičev pogosto pomagajo tudi negnezdeči osebkovi (Cramp 1985, B. Štumberger *osebno*). Motnje, zlasti ob začetku gnezdenja, so za populacijo usodne, saj pari zapustijo legla: v Avstriji je družba Energie Steiermark leta 2008 gradila daljnovod skozi edino Natura 2000 območje za zlatovranko (SPA Südoststeirisches Hügelland) ravno v gnezditveni sezoni med majem in julijem, zaradi česar je na koncu gnezdilo le 6 parov, pol populacije pa je legla zapustilo (Wirtitsch *et al.* 2011, Sackl & Tiefenbach v *pripravi*).

Po letu 2005 imamo le še dve opazovanji iz gnezditvene sezone: (1) leta 2006 en osebek opazovan na SPA Slovenske gorice-doli in (2) okoli 15.6.2012 opazovan en osebek v Šetarovi (4.5km JV od IBA/SPA). Vsa druga opazovanja v SV Sloveniji po 2005 so iz obdobja selitve ali pognezditvenega obdobja (avgust), ko mlade in odrasle zlatovranke pregledujejo potencialna gnezdišča za naslednje leto, ki so od matičnih gnezditvenih lokacij oddaljena tudi do 30 km (Wirtitsch *et al.* 2011): (1) avgusta 2006 je bil na Goričkem opazovan barvno obročan mladič, ki se je tam zadrževal 5-8 dni (J. Smole & B. Štumberger *osebno*); (2) v Slovenskih goricah v dolini Velke je bil 21.8.2007 opazovan en (verjetno) mladostni osebek, ki je najbrž pripadal avstrijski populaciji (Rubinić *et al.* 2007); (3) 11.8.2011 je bil en osebek opazovan na V Goričkem med Dolenci in Šalovci (T. Berce *osebno*, tomaz@lutra.si) in (4) leta 2012 so bili med sredino in koncem avgusta na območju SZ Goričkega (Sotina, Serdica, Nuskova) opazovani trije osebki, od tega sta se dva na območju zadržala le nekaj dni, tretji pa okoli 15 dni (R. Gjergjek *osebno*, robi.gjergjek@gmail.com, <http://www.gorickilist.si/zlatovranka-obiskala-ledavsko-dolino/>, dne 6.11.2012, Priloga 4). To pomeni, da zlatovranke kljub izumrtju v Sloveniji še vedno iščejo primerna gnezdišča, ki bi jih lahko naslednje leto zasedle. Po mnenju dr. Petra Sackla z Deželnega muzeja na Dunaju obstaja možnost, da avstrijske zlatovranke ponovno naselijo Goričko in Slovenske gorice, če bodo avstrijski varstveni ukrepi uspešni (P. Sackl *osebno*, peter.sackl@museum-joanneum.at). Temu v prid bi lahko govorilo tudi dejstvo, da se je (izvzemši katastrofalno leto 2009, ko je večina mladičev v gnezditvenih poginila zaradi mraza in posledično podhranjenosti) gnezditveni uspeh zlatovrank v Avstriji zvišal z 0.3-1.8 mladiča/par v obdobju 1978-87 na 1.3-3.3 mladiča/par po letu 1990 (Sackl & Tiefenbach v *pripravi*). Višek osebkov, ki na matičnem območju zaradi presežene kapacitete okolja ne bi mogli gnezditi, bi torej lahko oblikoval vnovičen zametek slovenske populacije.

Z izumrtjem zlatovranke v Sloveniji se je areal vrste v tem delu Evrope skrčil na del Južno-štajerskega gričevja v sosednji Avstriji (SPA Südoststeirisches Hügelland). Ta populacija je

zaradi svoje majhnosti in izoliranosti zelo občutljiva na inbriding in stohastične dogodke (Sackl *et al.* 2004). Avstrijski ornitologi so v sodelovanju z deželno vlado Štajerske vzpostavili profesionalni monitoring populacije in izvedli nekatere ukrepe za varstvo vrste in zmanjšanje smrtnosti mladičev zaradi slabega vremena in plenjenja (pravočasna košnja travnikov, da se pticam omogoči dostop do deževnikov, dohranjevanje v kritičnih situacijah, mozaična košnja z izmenjevanjem košenih in nekošenih površin, namestitve gnezdilnic in njihova zaščita pred plenilci s pločevino, postavitve lovni prež, povečanje deleža njiv z bučami) (Wirtitsch *et al.* 2011, P. Sackl *osebno*). Varstveni ukrepi za zlatovranko v Avstriji so podrobneje predstavljeni v Prilogi 5.

Republika Slovenija je z dopustitvijo izumrtja zlatovranke, vrste s Priloge I Direktive o pticah, za katero je opredelila SPA Slovenske gorice-doli, po našem mnenju kršila kršila določbe Direktive o pticah (člen 3, člen 4(4)) in Direktive o habitatih (člen 6(2)).

IZBRIS SPA SLOVENSKE GORICE-DOLI IZ PREDLOGA NATURA 2000 OBMOČIJ, KI GA JE KONEC OKTOBRA 2012 PREDSTAVIL ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE

V nasprotju s trudom, ki ga avstrijski deželni in zasebni naravovarstveniki vlagajo v ohranitev populacije zlatovrank, pa je ZRSVN edino območje Natura 2000, določeno za to vrsto v Sloveniji (SPA Slovenske gorice-doli) izključil iz predloga novih SPA. Ta je bil javnosti predstavljen dne 29.10.2012 (pisna obrazložitev novega predloga SPA in pripadajoče prostorske shp datoteke so dostopne na http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=87&tx_ttnews%5btt_news%5d=349&tx_ttnews%5bbackPid%5d=50, dne 5.11.2012). Uredba o novih območjih Natura 2000 naj bi bila sprejeta v začetku leta 2013 (http://www.mko.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/browse/4/article/12447/6112/ae0299a3928dda7e4d227717ce6785f6/, dne 4.1.2013).

ZRSVN je območje za zlatovranko izločil iz novega predloga SPA z dvema utemeljitvama:

- (1) da je bila določitev SPA že leta 2004 utemeljena na minimalnem številu parov in
- (2) da so bili za določitev uporabljeni starejši podatki kot za določitev ostalih območij.

Naš komentar na tadva argumenta je naslednji:

Ad (1): ornitološki kriteriji za opredeljevanje IBA so objavljeni v Heath & Evans (2000) in so bili pri opredeljevanju IBA 2003 (= podlaga za SPA 2004) dosledno upoštevani, ravno tako tudi v reviziji IBA 2011 (Denac *et al.* 2011). Kriterij C6, ki je bil uporabljen za zlatovranko, ne predpisuje številčnih populacijskih minimumov oz. predlaga, da je minimum 1% regionalne gnezditvene oz. 0.1% biogeografske populacije (Heath & Evans 2000, str. 18, glej kriterij C6). Vsaka država si je zato postavila svoje populacijske minimume, ki pa so v skladu z zgoraj zapisanim priporočilom iz Heath & Evans (2000). V inventarju IBA 2003 je bila meja za večje vrste, kamor sodi tudi zlatovranka, postavljena na 5 parov, za pevke pa na 15-20 parov (Božič 2003, str. 12). V reviziji IBA (Denac *et al.* 2011) so bili za kriterij C6 postavljeni naslednji populacijski minimumi: (1) vsaj 2 para za ujede z velikim teritorijem oz. črno štokljo; (2) **5 parov za ostale nepevke** (sem sodi zlatovranka) in (3) 15 parov za pevke. Na Češkem so meje za kriterij C6 postavili podobno: 2 para za ujede, 6 parov ostale nepevke in 12 parov pevke (Hora *et al.* 2002). Na Poljskem je bila meja za kriterij C6 postavljena na 2 para za velike vrste in vrste z nizkimi populacijskimi gostotami ter na 5 parov za majhne in srednje velike ter kolonijske vrste (Wilk *et al.* 2010). S populacijskimi minimumi DOPPS se je strinjal tudi BirdLife. Zlatovranka na IBA Doli Slovenskih goric je izpolnjevala tako zahtevo iz Heath & Evans (2000) o minimumu 1% regionalne gnezditvene populacije (na IBA je namreč gnezdilo >90% nacionalne populacije) kot tudi populacijski minimum 5 parov (na IBA je namreč v obdobju 1993-2002 gnezdilo 3-7 parov glede na Božič (2003) oz. najmanj 2-9 parov glede na podatke, ki sta jih zbrala Borut Štumberger in Franc Bračko – glej Prilogo 1). Očitek ZRSVN o premajhnosti populacije zlatovranke zato po našem mnenju ni utemeljen.

Ad (2): argument ZRSVN, da se je za opredeljevanje IBA Doli Slovenskih Goric v drugem inventarju IBA (Božič 2003) vzelo starejše podatke (1993-2002) kot pa za utemeljitev drugih območij, ne drži. V vseh primerih se je uporabilo najboljše razpoložljive podatke. Da je bilo časovno obdobje za IBA Doli Slovenskih goric podobno kot za druga območja, dokazujejo

naslednji primeri iz inventarja IBA 2003 (Božič 2003) – za posamezno območje so navedene vrste in časovno obdobje podatkov, na osnovi katerih se je območje opredelilo:

- Pohorje: mali skovik 1993-2001, koconogi čuk 1996-2001
- Banjšice: hribski škrjanec 1993-2002
- Breginjski Stol in Planja: kotorna 1994
- Drava: mali ponirek, belovrati muhar in pisana penica - vsi 1990-1995, velika bela čaplja, navadna in črna čigra - vse 1990-2002, mali galeb 1990-1999, kormoran, mlakarica, čopasta črnica, zvonec, sršenar in vodomec - vsi 1995-1999, veliki žagar 1995-2002; vodne ptice (kriterij C4) pa 1980-2002
- Kočevsko - Kolpa: koconogi čuk, mali skovik, belohrbti detel in mali muhar - vsi 1994-1999
- Ljubljansko barje: kosec 1992-2002, pisana penica 1990-1996
- Cerknjsko jezero: kosec 1992-2002
- Planinsko polje: kosec 1992-2002
- Dolina Reke: kosec 1994-1999
- Kras: kačar, podhujka, hribski škrjanec, rjava cipa, pisana penica, vrtni strnad in veliki skovik - vsi 1995-1999
- Triglavski narodni park: belka, ruševac, divji petelin, gozdni jereb, kotorna, koconogi čuk in mali muhar - vsi 1991-1997
- Sečoveljske soline: beločeli deževnik, polojnik, črnoglavi galeb in rumenonogi galeb - vsi 1990-1999, navadna čigra 1991-1999

V Slovenskih gorica je bila v obdobju 2002-2010 s popisi ptic za novi atlas gnezdik Slovenije (NOAGS) ugotovljena najvišja diverziteteta ptic v celi Sloveniji (DOPPS *neobjavljeno*). Na območju so poleg zlatovranke še tri kvalifikacijske vrste ptic (rjavi srakoper in bela štoklja z Dodatka I Direktive o pticah ter pogorelček s člena 4(2) Direktive o pticah), na katere bi predlagani izbris SPA ravno tako vplival negativno.

Predlagani izbris SPA Slovenske gorice-doli je po našem mnenju v nasprotju z zakonodajo EU in s sodbami Evropskega sodišča (npr. primer C-418/04 proti Irski). Izumrtje zlatovranke na SPA, ki je resnični vzrok za predlog izbrisa območja, je bilo posledica neaktivnosti inštitucij, pristojnih za varstvo narave (Ministrstvo za okolje in prostor (sedaj Ministrstvo za kmetijstvo in okolje), Zavod RS za varstvo narave) in namernega uničevanja gnezditvenega habitata zlatovranke s škodljivimi kmetijskimi posegi. Naše mnenje je, da zato izbris SPA nikakor ne more biti utemeljen in ne sme biti potrjen.

VIRI

ATKINSON, P.W., FULLER, R.J., VICKERY, J.A., CONWAY, G.J., TALLOWIN, J.R.B., SMITH, R.E.N., HAYSOM, K.A., INGS, T.C., ASTERAK, E.J. & V.K. BROWN (2005): Influence of agricultural management, sward structure and food resources on grassland field use by birds in lowland England. *Journal of Applied Ecology* 42: 932-942.

AVILÉS, J.M. & D. PAREJO (2002): Diet and prey type selection by Rollers *Coracias garrulus* during the breeding season in southwest of the Iberian peninsula. *Alauda* 70 (1): 227-230.

AVILÉS, J.M. & D. PAREJO (2004): Farming practices and Roller *Coracias garrulus* conservation in south-west Spain. *Bird Conservation International* 14: 173-181.

BAUR, B., H. BAUR, C. ROESTI & D. ROESTI (2006): Die Heuschrecken der Schweiz. Haupt Verlag, Berlin. 352 str.

BIRDLIFE INTERNATIONAL (2013): Species factsheet. *Coracias garrulus*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 03/01/2013.

BOHUŠ, M. (2002): On breeding biology of the Roller (*Coracias garrulus*) in the Komárno town surroundings (SW Slovakia, Danubian basin). *Sylvia* 38: 51-59.

Božič, L. (2003): Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji 2. Predlogi Posebnih zaščitnih območij (SPA) v Sloveniji. Monografija DOPPS št. 2. DOPPS, Ljubljana.

Božič, L. (2005): Populacija kosca *Crex crex* na Ljubljanskem barju upada zaradi zgodnje košnje in uničevanja ekstenzivnih travnikov. *Acrocephalus* 26 (124): 3-21.

Božič, L. (2011): Kosec *Crex crex*. Str. 43-54. V: Denac, K., T. Mihelič, D. Denac, L. Božič, P. Kmecl & D. Bordjan: Monitoring populacij izbranih vrst ptic. Popisi gnezdičk spomladi 2011 in povzetek popisov v obdobju 2010-2011. Končno poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS, Ljubljana.

BUTLER, S. (v pripravi): Nest-site selection by the European roller (*Coracias garrulus*) in southern France. Dostopno na http://onem-france.org/rollier/files/RollierBiblio/BiblioGTR/Butler_2001_European_Roller_Nest-site_selection.pdf, dne 3.1.2013

CRAMP, S. (UR.) (1985): Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The birds of the Western Palearctic. Vol. IV – Terns to Woodpeckers. Oxford University Press, Oxford.

DENAC, K., T. MIHELIČ, L. BOŽIČ, P. KMECL, T. JANČAR, J. FIGELJ & B. RUBINIĆ (2011): Strokovni predlog za revizijo posebnih območij varstva (SPA) z uporabo najnovejših kriterijev za določitev mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA). Končno poročilo (dopolnjena verzija). Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS – BirdLife, Ljubljana.

HUMBERT, J.-Y., J. GHAZOUL, N. RICHNER & T. WALTER (2012): Uncut grass refuges mitigate the impact of mechanical meadow harvesting on orthopterans. *Biological Conservation* 152: 96-101.

KOVACS, A., B. BAROV, C. ORHUN & U. GALLO-ORSI (2008): International species action plan for the European Roller *Coracias garrulus garrulus*. BirdLife International for the European Commission. Prosto dostopno na http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/action_plans/docs/coracias_garrulus_garrulus.pdf, dne 3.1.2013

LÜÜTSEPP, G., A. KALAMEES & O. LÜÜTSEPP (2011): European roller *Coracias garrulus* in Estonia 2000-2011. *Hirundo* 24: 61-72.

MKGP (2011): Podatki o površinah GERK 2007-2011 in ukrepih (S)KOP 2007-2011. Pisno preko elektronske pošte prejeta informacija javnega značaja, dne 30. in 31.8.2011.

NEWTON, I. (2004): The recent declines of farmland bird populations in Britain: an appraisal of causal factors and conservation actions. *Ibis* 146: 579-600.

RUBINIČ, B., L. BOŽIČ, D. DENAC & P. KMECL (2007): Poročilo monitoringa izbranih vrst ptic na Posebni območjih varstva (SPA). Rezultati popisov v gnezditveni sezoni 2007 – končno poročilo. Naročnik: MOP. DOPPS, Ljubljana.

SACKL, P., TIEFENBACH, M., ILZER, W., PFEILER, J. & WIESER, B. (2004): Monitoring the Austrian relict population of European Roller *Coracias garrulus* – a review of preliminary data and conservation implications. *Acrocephalus* 25 (121): 51-57.

SACKL, P. & M. TIEFENBACH (v pripravi): The current status of European Roller *Coracias garrulus* and conservation practices in southern Austria: bleak prospects for a bright species?

SAMWALD, O. & B. ŠTUMBERGER (1997): Roller *Coracias garrulus*. Str. 436-437. V: HAGEMEIJER, E.J.M. & BLAIR, M.J. (ur.): The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T & AD Poyser, London.

SIERRO, A. & R. ARLETTAZ (2009): Bande erbose non sfalciate per favorire l' Assiolo *Otus scops*. *Ficedula* 42: 2-8.

TIEFENBACH, M. (2009): Habitat selection in foraging European Rollers (*Coracias garrulus* L.) in Eastern Austria. Diplomsko delo. Univerza na Dunaju, Avstrija.

TRČAK, B., D. ERJAVEC, M. GOVEDIČ & V. GROBELNIK (2010): Kartiranje in naravovarstveno vrednotenje habitatnih tipov izbranih območij v Krajinskem parku Ljubljansko barje. Končno poročilo. Naročnik: Mestna občina Ljubljana, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 77 str.

WAKEHAM-DAWSON, A. & K.W. SMITH (2000): Birds and lowland grassland management practices in the UK: an overview. str. 77-88. V: Aebischer, N.J., Evans, A.D., Grice, P.V. & J.A. Vickery (ur.): Ecology and Conservation of Lowland Farmland Birds. Proceedings of the 1999

British Ornithologists' Union Spring Conference, University of Southampton, UK, 27-28 March 1999.

WIRTITSCH, M., M. TIEFENBACH & P. SACKL (2011): Ukrepi za varstvo zlatovranke v Avstriji. *Svet ptic* 17 (1): 18-19.

ZAKŠEK, B., M. GOVEDIČ, N. KOGOVŠEK, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN & R. VEROVNIK (2012): Kartiranje dnevnih metuljev v Krajinskem parku Goričko v letih 2010 in 2011. Naročnik: Javni zavod Krajinski park Goričko. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 141 str.

Komisijo pooblaščamo, da razkrije našo identiteto v svojih stikih z organi države članice, zoper katero je bila vložena pritožba.

Kraj, datum in podpis pritožnika:

Ljubljana, 8.1.2013

doc. dr. Damijan Denac, direktor DOPPS-BirdLife Slovenia

Priloga 1

Podatki o gnezdečih parih zlatovranke v Slovenskih goricah v obdobju 1991-2005

Gre za podatke z najvišjo ali zelo visoko stopnjo verjetnosti gnezditve (najdena gnezda, opazovane družine s speljanimi mladiči, večkrat v času gnezditve na isti lokaciji opazovan en ali oba partnerja), medtem ko ostali gnezditveno sumljivi podatki niso upoštevani (npr. enkratna opazovanja posamičnih samcev ali samic v času gnezditve).

Leto	Slovenske gorice – cele (št. parov)	IBA Doli Slovenskih goric (št. parov)	Lokacije gnezd – celotne Slovenske gorice (št. gnezd)	Lokacije gnezd – IBA Doli Slovenskih goric (št. gnezd)
1991	13	8	IBA: Velka - Žitence (4), Jakobski dol (1), Ritiže (1), Zg. Partinje (1), Jurovski dol (1); izven IBA: Sp. Porčič (2), Sp. Ščavnica (1), Sp. Ivanjci (1), Sp. Žerjavci (1)	Velka - Žitence (4), Jakobski dol (1), Ritiže (1), Zg. Partinje (1), Jurovski dol (1)
1992	14-16	10	IBA: Zg. Partinje (2), Velka - Žitence (3), Slatenik med Vukovskim in Jakobskim dolom (1), Jakobski dol (2), Jurovski dol (1), Kušernik (1); izven IBA: Savci (2-3), Gradišče (0-1), Sp. Verjane (1), Sp. Ščavnica (1)	Zg. Partinje (2), Velka - Žitence (3), Slatenik med Vukovskim in Jakobskim dolom (1), Jakobski dol (2), Jurovski dol (1), Kušernik (1)
1993	18	9	IBA: Velka - Žitence (3), Jakobski dol (2), Vukovski dol (1), Jurovski dol (1), Zg. Partinje (1), Slatenik med Vukovskim in Jakobskim dolom (1); izven IBA: Voličina (1), Korena (1), Sp. Porčič (1), Zg. Verjane (1), Osek (1), Sp. Ščavnica (1), Savci (2), Brezovci (1)	Velka - Žitence (3), Jakobski dol (2), Vukovski dol (1), Jurovski dol (1), Zg. Partinje (1), Slatenik med Vukovskim in Jakobskim dolom (1)
1994	16	7	IBA: Velka - Žitence (3), Jakobski dol (2), Kušernik (1), Zg. Partinje (1); izven IBA: Voličina (1), Korena (1), Obrat pri Benediktu (1), Zg. Ščavnica (1), Sveta Trojica (1), Savci (2), Brezovci (1), Tibolci (1)	Velka - Žitence (3), Jakobski dol (2), Kušernik (1), Zg. Partinje (1)
1995	8	4	IBA: Velka - Žitence (2), Jakobski dol (1), Zg. Partinje (1); izven IBA: Jareninski dol (1), Voličina (1), Korena (1), Savci (1)	Velka - Žitence (2), Jakobski dol (1), Zg. Partinje (1)
1996	8	4	IBA: Velka - Žitence (2), Jakobski dol (2); izven IBA: Korena (1), Savci (1), Turja (2)	Velka - Žitence (2), Jakobski dol (2)
1997	9	3	IBA: Velka - Žitence (1), Jakobski dol (1), Jurovski dol (1); izven IBA: Jareninski dol (1), Voličina (1), Šetarova (1), Savci (1), Porčič (1), Gomile pri Lenartu (1)	Velka - Žitence (1), Jakobski dol (1), Jurovski dol (1)
1998	4-5	2	IBA: Velka - Žitence (1), Jakobski dol (1); izven IBA: Obrat pri Benediktu (1), Sp. Ščavnica (1), Šetarova (0-1)	Velka - Žitence (1), Jakobski dol (1)
1999	4	2	IBA: Velka - Žitence (1), Jurovski dol (1); izven IBA: Voličina (1), Savci (1)	Velka - Žitence (1), Jurovski dol (1)
2000	6	4	IBA: Velka - Žitence (1), Sv. Jurij (1), Jakobski dol (1), Jurovski dol (1); drugi kot v Sv. Juriju); izven IBA: Zg. Ščavnica (1), Savci (1)	Velka - Žitence (1), Sv. Jurij (1), Jakobski dol (1), Jurovski dol (1); drugi kot v Sv. Juriju)

2001	min. 3	3	IBA: Velka - Žitence (1), Zg. Partinje (1), Jakobski dol (1); izven IBA: v avgustu opazovan po en osebek v Savcih in Sp. Porčiču (ni podatkov o gnezdenju)	Velka - Žitence (1), Zg. Partinje (1), Jakobski dol (1)
2002*	min. 3	min. 2	IBA: Velka - Žitence (1), Jakobski dol (1); izven IBA: Voličina (1)	Velka - Žitence (1), Jakobski dol (1)
2003*	min. 4	min. 2	IBA: Velka - Žitence (1), Jakobski dol (1); izven IBA: Jareninski dol (1), Lormanje (1)	Velka - Žitence (1), Jakobski dol (1)
2004	2-4	2-3	IBA: Velka - Žitence (1), dolina Velke (0-1), Jakobski dol (1); izven IBA: okolica Lormanja (0-1)	Velka - Žitence (1), dolina Velke (0-1), Jakobski dol (1)
2005	1	1	IBA: Velka (1); izven IBA: niso znana nobena gnezda	Velka (1)

* nepopolni podatki – le od Franca Bračka, zato so populacijske ocene navedene kot minimumi

Priloga 2

**Zloženska Doli Slovenskih goric – kjer še slišiš peti zlatovranko Zavod RS za varstvo narave –
Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana, 2004**

Doli Slovenskih goric - kjer še slišiš peti zlatovranko

Našim vnukom v dar

Varujmo bisere slovenske narave

Mozaično pokrajino je skozi stoletja sooblikoval človek.

Natura 2000

Natura 2000 je ekološko omrežje, ki postopoma nastaja v vseh državah Evropske unije. Vanj so vključena območja, ki so pomembna za ohranjanje ogroženih rastlin, živali in njihovih življenjskih okolij.

Prisotnost človeka, ki je z delom skozi stoletja sooblikoval pokrajino, je pogojevala nastanek enega najpestrejših življenjskih okolij - mozaičen preplet ekstenzivnih travnikov, visokodebelnih sadovnjakov starih sort jablan in hrušk, nižinskih gozdov, samotnih dreves, mejic in polj s starimi sortami žit ter tradicionalnih okopavin.

Zakaj Natura 2000?

- Ker je v Evropi vse manj naravnih življenjskih prostorov rastlin in živali.
- Ker so se nekatere občutljivejše vrste rastlin in živali znašle na robu preživetja, ali celo izumrle.
- Ker moramo, da bi ohranili naravo, ukrepati skupaj.

Del evropskega omrežja Natura 2000 so tudi doli Slovenskih goric.

Zlatovranka

Zlatovranka, čudovita ptica modro oranžnih barv, ki je v preteklosti prebivalca ravnin razveseljevala s svojo prisotnostjo, je danes tako redka, da je skoraj ni mogoče uzreti. Let zlatovrankinega samca, med katerim izvaja vratolomne akrobacije, vidijo le še izbranci.

Zlatovranka za svoj obstoj potrebuje ohranjene visokodebelne sadovnjake, življenjski prostor, kjer lahko gnezdi ter lovi velike žuželke in manjše sesalce. Z množično uporabo kemičnih pripravkov se njihovo število zmanjšuje, zlatovrankina miza pa postaja vse bolj prazna.

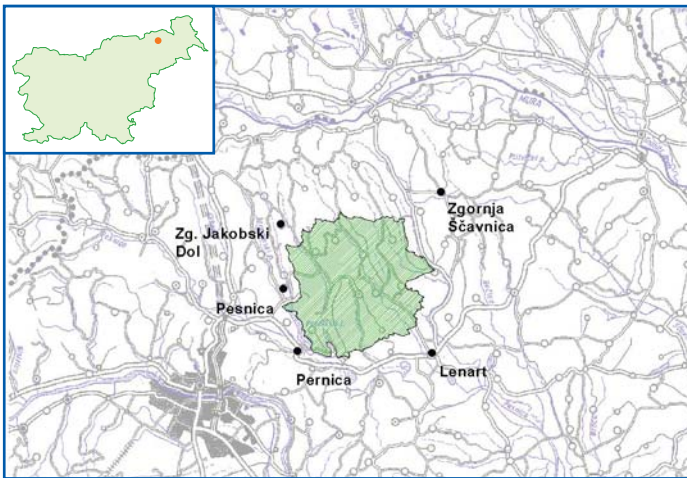
Za obstanek te izjemno redke in ogrožene ptice je nadvse pomembno, da ohranjamo tradicionalno slovenje goriško pokrajino. Še posebej se je potrebno potruditi pri ohranjanju visokodebelnih sadovnjakov, kjer ptica gnezdi.

Paša z nizko intenziteto, manj kot dve glavi živali na hektar, ohranja travnike, prepedene s stezami za živino. Ob njih stikajo za hrano žužkojede ptice. Pestra izbira žuželk, ki se skrivajo v travnatih površinah, pticam omogoča preživetje in osnovanje potomstva.

Zakaj želimo ohraniti dole Slovenskih goric?

- Doli Slovenskih goric so edino območje v Sloveniji, kjer še gnezdi zlatovranka.
- Mozaična pokrajina, kjer visokodebelni sadovnjaki prehajajo v ekstenzivne travnike in nižinske gozdove, nudi dom številnim redkim vrstam ptic.
- Tradicionalen način obdelave tal, setev starih vrst žit ter ohranjanje kolobarja okopavin povečuje življenjsko pestrost območja.

Doli Slovenskih goric - območje Nature 2000

Kaj lahko storim?

Nekaj primerov:

- Ohranjam in pomlajujem visokodebelne sadovnjake.
- S sadnih dreves odstranjujem belo omelo in suhe veje.
- S pašo ohranjam travniške površine pred zaraščanjem.
- Ohranjam mejice in samotna drevesa.
- Sejem stare sorte žit in ohranjam tradicionalni kolobar z vključevanjem okopavin.

Kje lahko izvem več?

- Andreja Senegačnik in Janko Urbanek, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Maribor, tel.: 02 228 4848 in 02 228 4830, andreja.senegačnik@zrsvn.si, janko.urbanek@zrsvn.si, www.zrsvn.si
- Ljubo Cenčič, Zavod za gozdove Slovenije, tel.: 02 234 1530, ljubo.cencic@zgs.gov.si
- Helena Kapun, KGZS Zavod Ptuj, tel.: 02 843 0132, helena.kapun@kgz-ptuj.si
- spletna stran MOP Natura 2000: www.natura2000.gov.si, info.mop@gov.si
- spletna stran Evropske komisije o Naturi 2000: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/home.htm

Zgibanka je del serije, s katero predstavljamo predlagana območja Natura 2000 | Besedilo: Andreja Senegačnik | Fotografije: Dietmar Nili, Bine Kovačič, Mitja Kaligarič, Matevž Lenarčič | Zemljevida: Jurij Gulič | Urednica serije: Breda Ogorelec | Oblikovanje: Andrejka Čufer | Postavitev: Znamka 111 | Izdalo: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana, 2004.

Priloga 3

Dopis DOPPS na Elektro Maribor, d. d. – 5. 4. 2004

p.p. 2990, SI - 1001 Ljubljana
tel.: ++386 (0)1 426 58 75
fax: ++386 (0)1 425 11 81
e-mail: dopps@dopps-drustvo.si
spletna stran: www.ptice.org
davčna št.: 68956029
poslovni račun: 02018-0018257011

Elektro Maribor d.d.
Vetrinjska ulica 2
SI-2000 Maribor

Ljubljana, 5.4.2004

Spoštovani !

Na Vas se obračamo s prošnjo, da nam odobrite namestitev 12 gnezdilnic za zlatovranko na lesene drogove nizkonapetostnih električnih vodov na območju Slovenskih goric. Gnezdilnice bi namestili delavci vašega podjetja, enota Lenart, s katerimi smo se že pogovorili o izvedbi projekta. Natančne lokacije oz. drogove za namestitev gnezdilnic bi izbrali na terenu skupaj z delavci Vašega podjetja. Gnezdilnice bi namestili na naslednje odseke vodov: Lormanje – Šetarova (4 gnezdilnice), dolina Globovnice med Sv. Jurijem in Malno (3 gnezdilnice) in dolina Velke (Žitence) 3 gnezdilnice . Po eno gnezdilnico bi radi namestili tudi na transformatorja med Lormanjem in Šetarovo ter v dolini Velke pod vasjo Žitence. V odprtini pod streho transformatorja v dolini Velke je namreč zlatovranka dolga leta uspešno gnezдила. Med obnovo transformatorja leta 2004/05 je bila omenjena odprtina žal zaprta. Transformator v takšnem stanju v prihodnje ne bi več omogočal gnezdenja zlatovranke. Predlagamo, da z dletom (odprtina 6 cm) ponovno odpremo ostrešje in vrsti omogočimo gnezditev.

Gnezdilnice so izdelane iz heraklita (lesobetona), njihova življenjska doba presega 30 let. Visijo na ročaju, ki se ga pritrdi z aluminijastim žebljem. Višina gnezdilnice je 40 cm, premer 25 cm, masa pa okoli 5 kg (priloga). Zaradi gnezdtvenih zahtev zlatovranke gnezdilnice ne smejo biti nameščene nižje kot 5 m nad tlemi. Za uspešno gnezditev zlatovrank v letu 2005 bi morali gnezdilnice namestiti najkasneje do 20. aprila.

Zlatovranka je v svetovnem in nacionalnem merilu močno ogrožena vrsta, v Sloveniji ji celo grozi izumrtje. Vrsta je uvrščena na Prilogo 1 Direktive o pticah Evropske unije. Del Slovenskih goric je bil prav zaradi pojavljanja zlatovranke razglašen kot Posebno območje varstva in je del mreže območij Natura 2000 v Sloveniji (Ur. list RS 49/04). Zagotavljanje primernih gnezdišč je eden izmed varstvenih ukrepov, s katerimi si bomo prizadevali za ohranitev zlatovranke pri nas. To pa je pravzaprav tudi obveznost Slovenije kot države članice EU.

Razveselili bi se Vaše pomoči – le z združenimi močmi lahko pomagamo ogroženi vrsti.

Lep pozdrav,

Pripravila:
Luka Božič, univ. dipl. biol.
Borut Štumberger, dr.vet.med.

mag. Slavko Polak
Predsednik DOPPS

V vednost:

g. Janko Bezjak, Elektro Lenart, Prežihova ul. 1, 2230 Lenart v Slov. goricah

p.p. 2990, SI - 1001 Ljubljana
tel.: ++386 (0)1 426 58 75
fax: ++386 (0)1 425 11 81
e-mail: dopps@dopps-drustvo.si
spletna stran: www.ptice.org
davčna št.: 68956029
poslovni račun: 02018-0018257011

PRILOGA

Fotografija gnezdilnice za zlatovranko.

Priloga 4

»Zlatovranka obiskala Ledavsko dolino« – Gorički list, 6. 9. 2012

Povezava do prispevka:

<http://www.gorickilist.si/zlatovranka-obiskala-ledavsko-dolino/>

Priloga 5

Varstveni ukrepi za zlatovranko v Avstriji

V Avstriji so oblikovali naslednje varstvene ukrepe za zlatovranko – številne se že izvaja, nekateri pa so v fazi predloga (povzeto po Sackl *et al.* 2004, Tiefenbach 2009, Wirtitsch *et al.* 2011 in Sackl & Tiefenbach *v pripravi*):

- Prepoved kakršnihkoli gradbenih del in motenj v času gnezditve
- Ohranjanje velikosti obstoječih njiv (majhne njive), spodbujanje gojenja buč
- Ohranjanje tradicionalno obdelovanih travnikov, ekstenzifikacija intenzivnih travnikov, povečanje deleža travnikov
- Ohranjanje mozaika različno obdelovanih kmetijskih površin (majhne njive, travniki, ledina, makadamske poti, cestni robovi, jarki)
- Pozna košnja, zmanjšanje letnega števila košenj (oboje vodi v višjo abundanco členonožcev, ki so zlatovrankin glavni plen)
- Ohranjanje velike dolžine njivskih, travniških in gozdnih robov – zlatovranka je ekotonski specialist (gostote členonožcev so npr. višje na robovih travnikov kot v notranjosti travnikov)
- Oblikovanje in zakup 2-4 m širokih neobdelanih »ruderalnih pasov« vzdolž robov polj (to so pomembna prehranjevališča) – po potrebi se te pasove kosi junija in julija, da se v času največjih potreb mladičev zagotovi dovolj hrane
- Zmanjšana poraba insekticidov in gnojil (populacija v Avstriji se je povečala po prepovedi najbolj strupenih insekticidov v poznih 1980-tih)
- Ohranjanje strukture rečnih dolin (brez melioracij, širjenja njivskih in urbanih površin, sekanja obrežnega drevja ali posamič stoječih dreves – na teh drevesih se prvih 10 dni po zapustitvi gnezda zadržujejo speljani mladiči; ohranjanje ali večanje deleža travnikov) – to velja tako za doline, kjer gnezdiijo, kot tudi za sosednje doline, kjer se hranijo predvsem po končani gnezditvi
- Varstvo gnezdilnih dreves (drevesa z dupli v drevesnih mejicah in loki) in mejic
- Nameščanje 1-6 m visokih prež v ustrezen habitat (na mejo med košene in nekošene površine)
- Nameščanje gnezdilnic ($\varnothing_{\text{vhoda}} = 57\text{-}60$ mm; vhod ne sme biti prevelik zaradi plenilcev)
- Opremljanje gnezdilnic s pločevino, da se zmanjša plenjenje, predvsem s strani kun
- Dopolnilno krmljenje v času deževnega in hladnega vremena, ko so mladiči še majhni (junij, julij)
- Ročna vzreja shiranih mladičev, nato vračilo v naravo